

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка (м. Суми)
кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності
Департамент соціального захисту населення
Сумської обласної державної адміністрації
Служба у справах дітей Сумської обласної державної адміністрації
Сумський обласний центр соціальних служб
Громадська організація «Ліга сучасних жінок» (м. Суми)
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (м. Суми)
кафедра педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту
Київський університет імені Бориса Грінченка (м. Київ)
кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів)
кафедра соціальної роботи
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (м. Ніжин)
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи
Черкаський державний технологічний університет (м. Черкаси)
кафедра соціального забезпечення
кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки
Криворізький державний педагогічний університет (м. Кривий Ріг)
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи

СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА СІМ'Ї ТА ДИТИНИ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ ГРОМАДИ

Матеріали
V Всеукраїнської науково-практичної конференції
04 червня 2024 року

Суми

Харківська Тетяна	
<i>Розмежування понять сімейного конфлікту та домашнього насильства: ефективні алгоритми реагування</i>	37
Шевченко Таїсія	
<i>Особливості використання методів соціокультурної діяльності в роботі з переселенцями в країнах ЄС для зменшення психоемоційного напруження</i>	41
СЕКЦІЯ 1	
<u>ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ</u>	
Губар О.Є., Нагайчук Н.Г., Власюк О.С.	
<i>Складові інклюзивного середовища в закладах вищої освіти</i>	44
Загутіна-Візер Яна	
<i>Міждисциплінарна взаємодія фахівців в інклюзивному закладі освіти</i>	46
Ігнатенко Дар'я, Максимовська Наталія	
<i>Соціалізація учнів середньої ланки в умовах дистанційного навчання</i>	49
Котелевець Анастасія	
<i>Соціальна активність молоді як рушійна сила соціальних змін</i>	52
Лехолетова Марина	
<i>Розвиток соціально-виховного середовища відповідно до потреб дітей та їхніх сімей в громаді</i>	56
Лупаренко С. Є.	
<i>Сучасні проблеми сім'ї та виховання дитини</i>	58
Мільська Олександра, Єсіна Наталія	
<i>Неформальні об'єднання як інструмент соціалізації студентської молоді</i>	61
Муфутдінова Юлія, Знобей Олексій	
<i>Сутність проблематики раннього соціального сирітства</i>	65
Попенака Артем, Максимовська Наталія	68

5. Федорченко Т. Є. Профілактика девіантної поведінки школярів в умовах соціокультурного середовища: соціально-педагогічний аспект : монографія. Черкаси, 2011. 488 с.
6. Gunko S., Liakh T., Vainola R., Lekholetova M. Features of Providing Social Services in Rural Communities. *Society, integration, education. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, May 24, 2024. 652–664. DOI: https://doi.org/10.17770/sie2024vol1.7899_ISSN1691-5887*

Лупаренко С. Є.

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СІМ'Ї ТА ВИХОВАННЯ ДИТИНИ

Загальновідомо, що батьки відіграють надзвичайно важливу роль у житті дітей, адже спілкування з близькими дорослими є для них головним джерелом інформації про світ навколо, і від того, які зразки вивчення і взаємодії зі світом батьки демонструють дитині, залежить її сприйняття світу і подальший розвиток. Сім'я, побут і система сімейних взаємин складають первісну основу соціально-культурного розвитку практично кожної людини. Позитивні або негативні риси, якості особистості, сформовані в дитинстві на зразках взаємин батьків, зберігаються в дитини протягом усіх подальших років, впливають на вибір наступних виховних впливів індивіда в дорослому житті та виявляються в його міжособистісних контактах у різних сферах життєдіяльності.

Утім, зараз спостерігається своєрідна криза сім'ї та батьківства. Корені негативних явищ у розвитку сім'ї як інституту соціалізації дитини знаходяться в соціально-економічній сфері, зокрема у сфері оплати праці. Та частина національного доходу, що використовується на особисте споживання, не задовольняє потреб населення в необхідній якості і кількості, оскільки її недостатньо для утримання і виховання не тільки другої, а й першої дитини. Величезний вплив на становище дітей у сім'ї має безробіття дорослих. Воно не лише призводить до бідності матеріальної, а й духовної, зумовлює маргіналізацію населення [2, с. 9].

Складні соціально-економічні умови життя в призводять до значного занепокоєння дорослих матеріальним забезпеченням свого існування і життя дітей (і це змушує батьків працювати на одночасно декількох роботах задля забезпечення достатнього рівня життя родини) та зміни соціальної позиції батьків (жінки усе частіше прагнуть самореалізуватися у професії). Зосередженість батьків над

розв'язанням проблем утримання сім'ї призводить до зменшення часу для спілкування з дітьми і спільної діяльності [1]. Унаслідок цього батьки приділяють недостатньо уваги проблемам дітей, їхнім потребам та інтересам, утрачають емоційний контакт із ними.

Суттєві деформації внутрішньосімейних стосунків, що виявляються у відчуженні дітей і батьків, розриві тісних емоційних зв'язків між старшим і підростаючим поколіннями, є основною причиною психічного неблагополуччя дитини в сім'ї. Викликає тривогу зменшення тривалості та значне збіднення змісту спілкування членів родини, зникнення спільних форм діяльності батьків та дітей, а також спільних форм проведення сімейного дозвілля [7, с. 243].

В Україні через зайнятість обох батьків значну роль починає відігравати так зване «заочне сімейне виховання»; дедалі частіше використовується «телефонне виховання» [6].

Це зумовлює катастрофічне збіднення емоційних взаємозв'язків між батьками й дітьми, оскільки між ними не формуються довірливі стосунки, які необхідні для повноцінного психічного розвитку особистості.

Окрім того, широкого поширення набуває таке явище, як «соціальне сирітство», коли дорослі просто відмовляються від виховання власних дітей. Це зумовлене зміною ставлення батьків до своїх обов'язків, коли для дорослих на перше план виходять не родина і діти, а задоволення власних амбіцій.

Слід відзначити, що зараз у системі людських цінностей сім'я подекуди посідає далеко не перше місце. Зміна системи суспільних відносин призвела до серйозних зрушень у системі цінностей дорослих [5, с. 277]. Сучасна молодь має недостатній рівень розуміння значущості сім'ї, недостатню сформованість сімейних цінностей, що в майбутньому може призвести до труднощів у родинному житті, небажання та невміння їх розв'язувати.

Унаслідок цього відбувається відрив дорослої спільноти від дитинства, що виявляється у відсутності психологічного налаштування й готовності дорослих до взаємодії з дітьми. Так, О. Комякова стверджує: «У сучасному суспільстві часто відсутнє спільне життя з дітьми, бажання займатися ними, немає по-справжньому близьких стосунків батьків і дітей. Діти засвоюють відособленість та свавілля. Вони звикають обходитися без любові і самі не здатні любити. Вони прагнуть пізнати іншу людину раціонально. Але людину можна зрозуміти тільки через любов. Коли ми любимо, ми входимо в іншу душу, і вона розкривається нам на зустріч, немов підпускаючи до себе. Саме цього теперішнім дорослим та дітям катастрофічно не вистачає» [4, с. 24].

Окрім того, змінюється і якість спілкування дітей і дорослих, оскільки постійна занятість батьків на роботі спричиняє виникнення в них стомлюваності і нервової напруженості [5], що значно знижує

ефективність виховного впливу батьків на дітей і негативно позначається на них.

Нестача спілкування в сім'ї призводить також до того, що діти отримують потрібну і важливу для їхнього розвитку інформацію не від батьків, а від друзів, засобів масової інформації, і зазвичай зміст та якість цієї інформації надзвичайно низькі. Вакуум спілкування заповнюють комп'ютер чи телевізор, що з успіхом замінюють для дитини мамині коліскові [3, с. 16].

Руйнування сім'ї як інституту соціалізації дитини також пов'язане із тим, що батьки часто мають недостатній культурний і духовний рівень та низький рівень педагогічних знань, що спричиняє їх недостатнє розуміння особливостей розвитку дітей, непродумані виховні впливи на них, непорозуміння в родинних стосунках.

Окрім того, спостерігається несприйняття, байдужість та зневажання дорослими дитячої субкультури і труднощі дітей у формуванні взаємин з однолітками. Це призводить до недостатньої соціальної компетентності дітей, обмеження і збіднення спілкування між ними, переживання почуття самотності.

Отже, традиційні інститути соціалізації дітей (сім'я, дитяча спільнота) подекуди втрачають своє значення, і відбувається зміна інститутів соціалізації. Змінюються також і способи передачі соціальної культури: безпосередній спосіб (через дорослих та однолітків) і спосіб передачі через засоби культури (книги, іграшки, твори мистецтва) замінюються телеекранними способами передачі соціальної культури й телеекранною соціалізацією. Це призводить до зростання дитячої самотності, виникнення розриву між поколіннями, зникнення емоційного зв'язку між дітьми та батьками. Усе це ускладнює можливість дітей налагодити живий діалог зі світом навколо, стимулює загострення конфліктів у взаєминах з оточенням, спричиняє зростання кількості дітей, що мають емоційні проблеми і знаходяться у стані напруги через відчуття незахищеності, відсутність опори у близькому оточенні, зміну цінностей та позбавляє дітей можливості гармонізувати їхні взаємини зі світом природи, повсякденною реальністю та мистецтвом, що закономірно призводить до зникнення самотності дитинства.

Список використаних джерел

1. Батьки і діти: соціальне самопочуття дітей в українських сім'ях / Г. Святненко, Л. Волинець, Є. Луценко та ін. Київ : Логос, 2000. 92 с.
2. Голубева І. Дитинство як об'єкт соціально-демографічної політики в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.09.01. Київ, 2005. 21 с.
3. Загарницька І. Інформатизоване суспільство: між прогресом та бездуховністю. Вісник Інституту розвитку дитини. Серія:

Філософія, педагогіка, психологія : зб. наук. праць. Київ : Видавництво Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 2009. Вип. 6. С. 14-20.

4. *Комякова О. Вплив цивілізації на дитинство. Науковий вісник. Серія «Філософія» : зб. наук. праць. Харків : ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2006. Вип. 20. С. 21-24.*

5. *Кравченко Т. Сім'я і її вплив на соціалізацію дитини. Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка» : зб. наук. праць. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2007. Вип. 9. С. 274-282.*

6. *Ольховик Л. Спілкування дитини з членами сім'ї як складова виховного процесу. Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць. Одеса : ПП «Фенікс», 2007. Вип. 31. С. 220-225.*

7. *Рогальська І. Теоретико-методичні засади соціалізації особистості у дошкільному дитинстві : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.05. Луганськ, 2009. 45 с.*

Мільська О.В.,

здобувачка спеціальності 231

Соціальна робота Харківський

національний педагогічний

університет імені Г.С. Сковороди

Єсіна Н.О.,

кандидат педагогічних наук, доцент

доцент кафедри соціальної роботи

і соціальної педагогіки

Харківський національний педагогічний

університет імені Г.С. Сковороди

НЕФОРМАЛЬНІ ОБ'ЄДНАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

В умовах воєнного стану перед системою освіти України гостро постала проблема виховання громадянина нової формації – національно свідомого, творчого, вільного, здатного до плідної суспільно корисної праці.

Своєю чергою, соціалізація є процесом, під час якого людина набуває тих соціальних якостей, які необхідні їй для успішного входження в соціум, соціальної адаптації в ньому та інтеграції в систему існуючих суспільних відносин. Саме в процесі соціалізації відбувається становлення соціального досвіду та забезпечується наступність розвитку.

Проведений аналіз наукових джерел засвідчив, що історію виникнення, розвитку та діяльності неформальних молодіжних